

Ministru prezidentei

Laimdotai STRAUJUMAS kundzei

*Par 24.02.2015 Ministru kabineta sēdē
izskatāmo Informatīvo ziņojumu par
dabasgāzes tirgus reformu*

Akciju sabiedrība “Latvijas Gāze” (turpmāk – Latvijas Gāze) 2015.gada 24.februārī saņēma Ekonomikas ministrijas informāciju, ka Ekonomikas ministrija kā steidzamu jautājumu iesniedz izskatīšanai Ministru kabineta 2015.gada 24.februāra sēdē Informatīvo ziņojumu par dabasgāzes tirgus reformu, Ministru kabineta sēdes protokollēmuma projektu un Izziņu par atzinumos par Informatīvo ziņojumu par dabasgāzes tirgus reformu sniegtajiem iebildumiem, turpmāk – Projekts.

Latvijas Gāze jau 2015.gada 21.janvārī iesniedza Ekonomikas ministrijai iebildumus par sagatavoto Informatīvo ziņojumu par dabasgāzes tirgus reformu, kā arī 2015.gada 9.februārī iesniedza Jums un ekonomikas ministrei Danai Reizniecei – Ozolai vēstuli Nr.01 – 7/409 „Par dabasgāzes tirgus liberalizāciju”, kurā aicināja dabasgāzes tirgus liberalizācijas gaitā ievērot Latvijai saistošos starptautiskos normatīvos aktus, Latvijas likumus un Latvijas valsts uzņemtās saistības. Iepazīstoties ar Projektu, Latvijas Gāze atkārtoti vērš Jūsu uzmanību, ka Projekts neatbilst Latvijas valsts uzņemtajām starptautiskajām saistībām, 1995.gada 13.septembrī Saeimā apstiprinātajam Eiropas Enerģētikas hartas nolīgumam un Līgumam starp Latvijas Republiku un Vācijas Federatīvo Republiku par ieguldījumu veicināšanu un to abpusēju aizsardzību, un 1997.gada 2.aprīlī starp VAS BO “Privatizācijas aģentūra”, no vienas puses, PVAS “Latvijas Gāze”, no otras puses, un Ruhrgas AG un PreussenElektra AG, no trešās puses noslēgtā Akciju pirkuma – pārdevuma līgumu un 1997.gada 2.aprīlī starp VAS BO “Privatizācijas aģentūra”, no vienas puses, PVAS “Latvijas Gāze”, no otras puses, un AAS „Gazprom”, no trešās puses noslēgtā Akciju pirkuma – pārdevuma līgumu (abi līgumi kopā turpmāk – Privatizācijas līgumi), Komerclikumam, Finanšu instrumentu tirgus likumam, Enerģētikas likumam, likumam “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un citiem normatīvajiem aktiem.

Gan Latvijas Gāze, gan tās akcionāri visu šo gadu laikā ir rūpīgi pildījuši noslēgtos Privatizācijas līgumus un ir gatavi ar minētajiem līgumiem uzņemtās saistības godprātīgi pildīt arī turpmāk, kā arī laika periodā no to noslēgšanas ir investējusi tikai Latvijas dabasgāzes apgādes infrastruktūrā vairāk kā 410 miljonus *euro*. Tādējādi Latvijas Gāze ir kļuvusi par

mūsdienīgu un modernu uzņēmumu. Savukārt, Latvijas valsts, noslēdzot Privatizācijas līgumus, uzņēmās attiecīgas saistības un garantijas:

- 1) līguma 8.5.punkts, līguma pielikumi, kā arī līgumā minētie va/s “Latvijas Gāze” privatizācijas pamatnoteikumi uzliek valstij par pienākumu saglabāt Latvijas Gāzi kā kopumu un līdz 2017.gadam piešķirot dabasgāzes pārvades, uzglabāšanas, sadales un realizācijas licences vienīgi Latvijas Gāzei;
- 2) līguma 9.2.punkts “Politiskā kontrole” nosaka, ka a/s “Latvijas Gāze” varēs strādāt kā patstāvīga uzņēmēj sabiedrība bez nepamatotas politiskās kontroles un ietekmes no Latvijas Republikas puses.

Minētās Latvijas Gāzes ekskluzīvās tiesības atbilst arī Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertajām normām, tajā skaitā, ka dalībvalstu uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar sabiedrības vispārēju ekonomisku ieinteresētību, var tikt piešķirtas ekskluzīvas tiesības.

Tādējādi, lai netiktu pārkāpti Privatizācijas līgumi, Latvijas Gāzes „sadališanu” tiesiski nav iespējams uzsākt ātrāk kā 2017.gada 2.aprīlī.

Saskaņā ar Līgumu starp Latvijas Republiku un Vācijas Federatīvo Republiku par ieguldījumu veicināšanu un to abpusēju aizsardzību, kas detalizēti skaidrojot terminu „ieguldījums”, ir aizliegts piemērot ieguldījumiem pasākumus, kas savā darbībā līdzinās atsavināšanai, nacionalizācijai, ja vien tie netiek veikti vispārējās labklājības interesēs un tikai pret kompensāciju.

Enerģētikas hartas nolīguma, kas parakstīts Lisabonā 1994.gada 17.decembrī (turpmāk – EHN) un kas Eiropas Kopienu vārdā apstiprināts ar Padomes un Komisijas 1997.gada 23.septembra Lēmumu 98/181/EK, EOTK, Euratom par to, ka Eiropas Kopienas noslēdz nolīgumu par Enerģētikas hartu un Enerģētikas hartas protokolu par energoefektivitāti un ar to saistītajiem vides aspektiem (OV 1998, L 69, 1. lpp.) 10.panta 1.punkts nosaka, ka *katra līgumslēdzēj puse saskaņā ar Hartas mērķiem un principiem un šī Nolīguma nosacījumiem veicinās un izveidos stabilus, taisnīgus, labvēlīgus un skaidrus apstākļus citu līgumslēdzēju investoriem, lai tie varētu izdarīt investēšanu tai piederošajā teritorijā. Šādi apstākļi ietvers saistības vienmēr izturēties pret citu līgumslēdzēju investīcijām godīgi un taisnīgi. Šādas investīcijas baudīs arī nepārtrauktu aizsardzību un drošību, un neviena līgumslēdzēj puse nekādā veidā ar nepamatotu vai diskriminējošu rīcību netraucēs to vadību, izmantošanu vai rīcību ar tām. Nekādā gadījumā pret šīm investīcijām nedrīkst izturēties mazāk labvēlīgi, kā to prasa starptautiskā likumdošana, kā arī attiecīgās līgumslēdzēju starptautiskās saistības.*

Saeima 1995.gada 13.septembrī pieņēma likumu „Par Eiropas Enerģētikas Hartas nolīgumu”, saskaņā ar kuru investīciju aizsardzība attiecas uz jebkādam investīcijām, kas saistītas ar ekonomiskajām aktivitātēm enerģētikas sektorā. Tādējādi Latvijas valsts ir apņēmusies saskaņā ar EHN un likuma mērķiem un principiem un EHN nosacījumiem veicināt un izveidot stabilus, taisnīgus, labvēlīgus un skaidrus apstākļus investoriem, lai tie varētu izdarīt investīšanu Latvijas teritorijā.

Šādu nostāju ir paudusi arī Eiropas Savienības tiesa ar 2011.gada 15.septembra spriedumu lietā C-264/09, norādot, ka atbilstoši EKL 307.panta pirmajai daļai tās investīcijas, kuras tiek aizsargātas ar starptautiskiem līgumiem un Enerģētikas hartu, nevar aizskart ar Eiropas Savienības tiesību normām.

Kā redzams no presē publicētās informācijas bijušais Eiropas Enerģētikas komisārs Ginters Oettingers, atbildot uz Igaunijas ekonomikas uz komunikācijas lietu ministra J.Perta vēstuli par reformām Igaunijas gāzes sektorā ir norādījis, ka veids, kā Igaunija vēlas liberalizēt gāzes tirgu, ir „*Igaunijas izvēle*” un Eiropas Komisija to respektēs, taču Igaunijai ir jābūt gatavai atbildēt par sekām: „*šī mērķa sasniegšana ietver sarežģītu sarunu procesu, kurā jāaizsargā investoru tiesības, tostarp tiesības uz taisnīgu kompensāciju*”.

Saskaņā ar Satversmes 105.pantu, *ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.*

Saskaņā ar Komerclikuma 268.panta pirmās daļas 10.punktu **tikai akcionāru sapulcei ir tiesības pieņemt lēmumu par akciju sabiedrības reorganizāciju**, savukārt Komerclikuma 284.panta otrā daļa paredz, ka **lēmumu par akciju sabiedrības reorganizāciju akcionāru sapulce pieņem, ja par tiem nodotas ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no klātesošo balsstiesīgo akcionāru balsīm, ja statūtos nav noteikts lielāks balsu skaits.**

Kā redzams no Satversmes tiesas 2009.gada 4.februāra sprieduma „Par Komerclikuma 142.panta otrās daļas un 284.panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam” *Tiesībsargs norāda, ka akciju piederība fiziskajai vai juridiskajai personai, kā tas atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) praksē, veido tiesību uz īpašumu cilvēktiesību saturu. Tikai akcionāriem kā akciju īpašniekiem esot tiesības pieņemt Komerclikuma 284. panta otrajā daļā minētos lēmumus. Šajā normā minēto veidu lēmumi tieši ietekmējot sabiedrības aktīvus un tādējādi norādot uz akciju turētāja īpašuma tiesību interesi.*

Kaut arī Latvijas valstij uz 2014.gada 31.decembri piederēja 117 Latvijas Gāzes akcijas, ņemot vērā, ka kopējais Latvijas Gāzes akciju skaits ir 39 900 000, valstij nav tiesību vienpersoniski pieņemt lēmumu visu akcionāru vietā.

Papildus informējam, ka 2014.gada 31.decembrī Latvijas Gāzes akcijas piederēja fiziskām un juridiskām personām no vismaz 17 valstīm: ASV, Austrālijas, Austrijas, Čehijas, Grieķijas, Igaunijas, Itālijas, Kanādas, Krievijas, Latvijas, Lielbritānijas, Lietuvas, Nīderlandes, Norvēģijas, Somijas, Vācijas un Zviedrijas, bet par 76 akcionāru valstisko piederību nav informācijas.

Tādējādi, ja Latvijas valsts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/73/EK (2009. gada 13. jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu (turpmāk – Direktīva) ietvertajām tiesību normām ir tiesīga lemt par pārvades sistēmas operatora nodalīšanai piemērojamo īpašuma tiesību nodalīšanas modeli, tomēr Latvijas valstij nedz saskaņā ar Eiropas Savienības judikatūru, nedz Latvijas normatīvajiem aktiem nav dotas tiesības vienpersoniski pieņemt lēmumu par Latvijas Gāzes reorganizāciju.

Latvijas Gāze vērs Jūsu uzmanību uz to, ka process, lai reorganizētu tādu akciju sabiedrību, kuras akcijas tiek kotētas publiskajā apgrozībā, ir ilgstošs, jo reorganizācijas procesā ir jāievēro ne tikai Komerclikuma normas, bet arī Finanšu instrumentu tirgus likuma un attiecīgās biržas prasības. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa Latvijas Gāzes akciju tiek kotētas biržā, konkrēti, – AS „NASDAQ OMX Riga”, lai izpildītu iepriekšminēto normatīvo aktu prasības, ir nepieciešams, lai akcionāri pieņemtu virkni normatīvajos aktos un Privatizācijas līgumos paredzētos lēmumus.

Papildus tam, Latvijas Gāze vērs Jūsu uzmanību uz to, ka, lai saskaņā ar Ministru kabineta kārtības rulli un Saeimas kārtības rulli izstrādātu un pieņemtu atbilstošus grozījumus Enerģētikas likumā, pēc Latvijas Gāzes aprēķiniem ir nepieciešams vismaz septiņi mēneši.

Savukārt, tikai pēc tam, kad spēkā būs stājušies Enerģētikas likuma grozījumi vai Dabasgāzes tirgus likums, par darbībām, kas nepieciešamas minēto likumu izpildes nodrošināšanai varēs lemt Latvijas Gāzes akcionāri, kā arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) varēs izstrādāt un pieņemt jaunās dabasgāzes apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodikas, kas nepieciešamas, lai, izpildot likumu prasības, varētu tikt noteiktas jaunas kapitāla atdeves likmes un apstiprināti jaunie tarifi.

Lai varētu uzsākt Latvijas Gāzes reorganizāciju un, ja nepieciešams, izveidot jaunas komercsabiedrības, kas veiks atsevišķas funkcijas, ir nepieciešami vismaz 10 mēneši. Minētais termiņš ir pamatots ar to, ka reorganizācijas lēmumu par Latvijas Gāzes reorganizācijas uzsākšanu, reorganizācijas prospekta apstiprināšanu un lēmumu par reorganizācijas pabeigšanu var pieņemt tikai Latvijas Gāzes akcionāri, kā arī Komerclikums nosaka termiņus, kuri ir jāievēro, lai tiktu nodrošināta kreditoru interešu un akcionāru interešu aizsardzība. Vēršam

uzmanību uz to, ka biržā kotētam uzņēmumam nav zināmi uzņēmuma akcionāri, bet uz 2014.gada 31.decembri Latvijas Gāzes akcijas piederēja 6850 fiziskām un juridiskām personām, no kurām 2582 akcionāru (37,7% no akcionāru skaita) akcijas vēl joprojām ir reģistrētas tikai akciju sākotnējā reģistrā, kas liecina par to, ka faktiski nepastāv iespēja, ka par reorganizācijas lēmumu varētu nobalstot 100% visi akcionāri, tādējādi paātrinot uzņēmuma reorganizācijas gaitu. Savukārt, ja tiek apstrīdēts akcionāru sapulces lēmums par reorganizāciju, iepriekšminētais 10 mēnešu termiņš pagarinās par nenoteiktu laiku – t.i. līdz tiesas sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.

Arī Eiropas Komisija ir norādījusi, ka uzņēmumu reorganizācija ir laikietilpīga process. Kā redzams no Direktīvas un Eiropas Komisijas apstiprinātajām Paskaidrojošām piezīmēm par Direktīvu Nr.2009/72/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par direktīvas 2003/54/EK atcelšanu un Direktīvu Nr.2009/73/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu „Nodalīšanas kārtība” vertikāli integrēto uzņēmumu pārstrukturēšanai ir nepieciešams salīdzinoši ilgs laiks līdz pat 30 mēnešiem.

Lai jaunizveidotās komercsabiedrības varētu sniegt dabasgāzes apgādes pakalpojumus, ir nepieciešams iziet sertifikācijas procesu, saņemt licences un apstiprināt pakalpojumu tarifus.

Kā redzams no likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un Ministru kabineta 2005.gada 15.septembra noteikumiem Nr.664 „Sabiedrisko pakalpojumu licencēšanas noteikumi”, licence tiek izsniegta tikai komercreģistrā reģistrētam komersantam. Attiecīgi, tikai pēc jaundibināto komercsabiedrību reģistrācijas komercreģistrā ir iespējams iesniegt Regulatorā licencēšanas iesniegumu. Jāatzīmē, ka licences saņemšanas procedūru reglamentā ne tikai Latvijas normatīvie akti, bet arī Eiropas Savienības normatīvie akti, un konkrēti – Direktīva un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 715/2009 (2009.gada 13.jūlijs) par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades tīkliem un par Regulas (EK) Nr.1775/2005 atcelšanu ietvertajām tiesību normām. Kā izriet no minētajiem tiesību aktiem, lai pārvades sistēmas operators tiktu sertificēts, ir nepieciešami vismaz 10 kalendārie mēneši.

Savukārt, attiecībā uz tarifu noteikšanu likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 19.pants paredz, ka tarifs tiek noteikts katram sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam par katru regulējamo sabiedrisko pakalpojumu un viena komersanta sniegtajam pakalpojumam noteiktais tarifs netiek piemērots cita komersanta sniegtajam pakalpojumam. Tikai pēc atbilstošas sertifikācijas un licences saņemšanas ir iespējams izstrādāt un iesniegt Regulatoram nepieciešamos dokumentus jauna tarifa noteikšanai. Saskaņā ar likumu „Par

sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” tarifu apstiprināšanai un spēkā stāšanās minimālais nepieciešamais laiks ir 7 mēneši.

Ņemot vērā iepriekšminēto, Latvijas Gāze secina, ka reorganizācijas rezultātā izveidotas komercsabiedrības darbības uzsākšana, ja netiek apstrīdēts neviens ne akcionāru sapulces, ne arī Regulatora lēmums, ir iespējama ne ātrāk kā 2019.gada 1.jūlijā.

Saskaņā ar Enerģētikas likuma 6.panta trešo daļu *Energoapgādes komersants, kas piegādā enerģiju saistītajiem lietotājiem, pārdod enerģiju tiem nepieciešamajā vai noteiktajā kvalitātē un pieprasītajā daudzumā par regulatora noteiktajiem tarifiem vai par tarifiem, ko noteicis attiecīgais pakalpojumu sniedzējs saskaņā ar regulatora noteikto tarifu aprēķināšanas metodiku, ja ir saņemta regulatora atļauja*. Savukārt likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta pirmās daļas 2.punktu *Regulators nosaka tarifu aprēķināšanas metodiku*. Tādējādi Informatīvā ziņojuma par dabasgāzes tirgus reformu 3.tabulā apgalvotais, ka sistēmas operatoram ir jāizstrādā Dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu metodika un Dabasgāzes pārvades pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika ir pretrunā ar iepriekšminētajiem likumiem, savukārt, jautājums par dabasgāzes sadales pakalpojuma tarifu un tirdzniecības pakalpojuma tarifu aprēķināšanas metodiku, kā arī jautājums par tirdzniecības gala tarifiem vispār netiek skatīts.

Papildus informējam, ka pretrunā Izziņā par atzinumos par Informatīvo ziņojumu par dabasgāzes tirgus reformu sniegtajiem iebildumiem rakstūtajam, Latvijas Gāze netika aicināta un nepiedalījās saskaņošanas sanāksmē, kā arī precizētais Informatīvais ziņojums netika nosūtīts Latvijas Gāzei elektroniskai saskaņošanai un Latvijas Gāzes iepriekš izteiktie iebildumi nav ņemti vērā.

Cieņā,

Valdes priekšsēdētājs

A.Dāvis